Aniversări

2024 a fost, în ce ne privește, anul mai multor aniversări dacă luăm în considerare cifrele care marchează împlinirea unei vârste rotunde sau (semi)rotunde a unui eveniment considerat notabil prin prisma preocupărilor noastre: 15 ani de lecturiade ale (elevilor), 50 de numere din revista prin care susținem sistematic lectura în școli (13 din „Revista cercurilor de lectură", plus 37 de numere din „Consilierul de lectură"). Ba chiar și numărul acesta, ultimul din 2024, a ajuns la 40. Dar toate aceste cifre sunt legate de aniversarea cea mai importantă – 20 de ani de la lansarea și funcționarea neîntreruptă a proiectului, devenit între timp program – „Cercurile de lectură".

În vară, pe fondul acestei aniversări, după un interval de cinci ani, ne-am propus să reluăm de unde am lăsat în 2020, din cauza pandemiei, cel de al cincilea volum de didactică narativă a lecturii din seria *Lecturiadelor* (profesorilor), gândit ca o concluzie a proiectului. Căutând o formulă de ordonare a celor 30 de articole aflate aproape de stadiul de „bun pentru tipar", am constatat că nu putem să le publicăm în forma inițială. Era nevoie de o aducere la zi care să cuprindă urmările asupra lecturii a celor trei ani de școală online. În plus, în anii din urmă ni s-au alăturat multe nume noi care nu puteau fi lăsate pe dinafară. Pe măsură ce adunam articolele într-un document, mi-a venit în minte și o posibilă formulă de ordonare în viitoarea carte: să le punem nu numai în ordinea alfabetică a numelui autorilor, ci și în ordinea a patru „valuri", termen, cred, mai potrivit decât etape, care presupune o succesiune liniară, în scară. Valurile, în schimb, sunt fluide, se întrepătrund, unele își pierd energia și dispar, altele își schimbă pe neașteptate înălțimea și direcția înainte de a ajunge la țărm.

Primul val s-a născut în 2004 la inițiativa unui grup de 20 de profesori entuziaști de română, în contextul unei profunde crize a lecturii, cu scopul de a oferi o alternativă la lectura școlară. Pornind de la propria lor experiență și sub îndrumarea unor cunoscuți specialiști din mediul universitar – Paul Cornea, Alina Pamfil, Sanda Cordoș și Charles Temple – au crezut că pot da o șansă lecturii școlare concepând un proiect aplicat mai întâi ca activitate extrașcolară în așa-numitele „cercuri de lectură". Având ca punct de plecare teoriile lecturii cu accentul pus pe reacția cititorului, cele trei obiective ale proiectului de cercetare didactică au fost: stimularea interesului pentru lectură printr-o apropiere empatică a cititorului-elev, îndeosebi de cartea de literatură; abordarea literaturii în sensul înțelegerii acțiunilor umane și, în ultimă instanță, a propriei vieți; c raportarea critică la valorile prezente în cărțile citite. Odată stabilite obiectivele, fiecare dintre cei 20 de profesori au ales/și-au creat căile proprii de realizare în funcție de vârsta, așteptările și comportamentul față de lectură al elevilor din propriul cerc. Pilotarea a durat 18 luni, iar rezultatele au fost prezentate într-un volum colectiv, *Lecturiada 1 (a profesorilor)*, lansat la Simpozionul ANPRO din 2005. Succesul pilotării ne-a determinat să continuăm „Cercurile de lectură" sub formă de proiect pe două paliere: pe orizontală – prin extindere; și pe verticală – prin aprofundare.

Al doilea val a durat opt ani, între 2006-2014, când proiectul a fost foarte activ, s-au înființat un număr mare de cercuri în toată țara, în mai multe județe și în București s-au făcut formări pentru profesorii care doreau să se implice. De asemenea, printr-un program ICR timp de șapte ani s-au livrat astfel de formări pentru profesorii care predau româna în țările din jurul României. Din 2006 am început să organizăm în 23 aprilie, de Ziua lecturii, întâlniri județene, adevărate schimburi de experiență la nivelul cercurilor, iar în 2009 a avut loc prima întâlnire pe țară la Cluj. Aici s-au pus bazele viitoarelor lecturiade ale elevilor. În 2008, pentru a da posibilitatea publicării experiențelor curente, am editat „Revista cercurilor de lectură". Am încercat și un parteneriat cu ministerul (din nefericire, eșuat) și, treptat, am început să transferăm o parte din experiența cercurilor în clasă propunând un opțional, „Ateliere de lectură/scriere. Tot în perioada aceasta s-au desfășurat trei conferințe naționale ANPRO consacrate lecturii: *Valoarea formativă a literaturii pentru copii și adolescenți (2006)*; *Elevul cititor (2012)* și *Profesorul de lectură (2013)* și s-au editat trei *Lecturiade (ale profesorilor*): fiecare cu propria temă de cercetare.

3. Al treilea val a început în 2015, când „Cercurile de lectură", devenit program, a fost selectat ca model de bune practici de cultivarea lecturii în proiectul european ELINET. Urmarea a fost orientarea programului spre literație, concept mai complex decât lectura, și rebranduirea „Revistei cercurilor…" în „Consilierul de lectură", introducând noi rubrici și teme care vizau explicit literația (am păstrat totuși locul privilegiat al literaturii). Tot acum am lărgit tematica lecturiadelor elevilor deschizând-o înspre inter- și transdisciplinaritate și am introdus noi secțiuni orientându-ne spre toate formele de lectură, pe orice fel de suport. Din 2016 am pus Școala solomonarilor sub patronajul lui Solomon Marcus și în 2018 am lansat site-ul lecturiadelor și pagina de FB.

Al patrulea val începe cu 2020, odată cu pandemia care ne-a obligat să ardem etapele, adaptându-ne de voie, de nevoie la școala online. Am experimentat trei ani de Lecturiade (ale elevilor) fie în întregime online, fie în format hibrid, am experimentat posibilitatea ca rețelele de socializare să funcționeze și cu funcții de informare și chiar de învățare (vezi grupul FB și site-ul Lecturiada elevilor, precum și pagina „Consilierului de lectură" care a devenit o microrevistă online cu rubrici zilnice), am scos o carte digitală cu experiențe de multiliterație, am dublat ediția tipărită a „Consilierului…" cu o variantă digitală și, spre plăcută noastră surpriză, am descoperit profesori tineri care au reacționat bine la propunerile noastre.

Voi reveni în încheiere la metafora valurilor. Dacă în primul val au fost respectate riguros etapele unui proiect de cercetare-acțiune, de la depistarea problemei și întrebarea inițială până la evaluare și corecturile interente înaintea unei noi porniri în larg, celelalte trei s-au desfăcut în valuri multe, neprevăzute initial; unele au ajuns la țărm, celelalte s-au pierdut și au fost înlocuite cu altele mai pregătite să facă față provocărilor. Dar, indiferent ce s-a întâmplat, cu reușite și eșecuri, cele trei obiective mari cu care am pornit au rămas, dezvoltându-se și adaptându-se continuu neprevăzutului.

Monica Onojescu